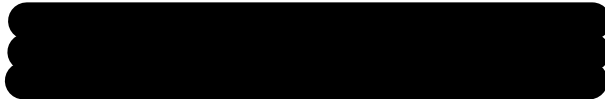

BRUSSEL PLAATSELIJKE BESTUREN

GEWESTELIJKE OVERHEIDSDIENST BRUSSEL

CONTACT

ONZE REF. 2024-149658
OMZ/2024-17

UW REF.

09003c1480b20d9a

BETREFT Omzendbrief betreffende de voornaamste wetgevende initiatieven inzake de gemeenteraadsverkiezingen van 13 oktober 2024

BIJLAGEN

BRUSSEL 19 JUL. 2024

Aan Dames en Heren Burgemeesters en Schepenen,

Aan Mevrouw en Mijnheer de Voorzitter van de Rechtbank van Eerste Aanleg van Brussel,

Aan Dames en Heren Voorzitters van de Hoofdbureaus,

Aan Mijnheer de Voorzitter van het Rechtscollege,

Dames en Heren,

Deze omzendbrief heeft tot doel de voornaamste wetgevende initiatieven betreffende de gemeenteraadsverkiezingen toe te lichten.

De belangrijkste wijziging is de samenvoeging van het Brussels Gemeentelijk Kieswetboek, zoals het werd gecoördineerd in 2018, (hierna "BGKWB"), en anderzijds de ordonnantie van 12 juli 2012 houdende de organisatie van de elektronische stemming voor de gemeenteraadsverkiezingen (hierna "OES").

Deze samenvoeging heeft geleid tot de opstelling van een Nieuw Brussels Gemeentelijk Kieswetboek (hierna "NBGKWB") ingevoerd bij de ordonnantie van 20 juli 2023. Naast de samenvoeging van de twee teksten tot één tekst zijn er tevens enkele wijzigingen aangebracht ten opzichte van het in 2018 geldende rechtskader. Het gaat met name om punctuele technische wijzigingen van de wetgeving, de modernisering van het kiesproces via een digitalisering van bepaalde kiesdocumenten, de aanpassing van het kiesproces aan een correct beheer van de persoonsgegevens of de verbetering van de organisatie van de verkiezingen door bepaalde processen die niet langer relevant of achterhaald zijn, te schrappen.

Sommige papieren processen zijn tijdrovend van aard. Bijgevolg hebben een aantal wijzigingen tot doel het kiesproces te vereenvoudigen, te verbeteren en waar mogelijk te informatiseren.

Wat dat laatste betreft is er een nieuwigheid in het wetboek geïntroduceerd: er wordt in het volledige wetboek rekening gehouden met de mogelijkheid tot de invoering van een elektronische en gecentraliseerde elektronische aanstiplijst (*infra*).

Ter vereenvoudiging en bruikbaarheid wordt het verkiezingsproces chronologisch voorgesteld in dit wetboek: de inleidende bepalingen, de bepalingen die betrekking hebben op de periode vóór de verkiezingsdag, de bepalingen die betrekking hebben op de periode tijdens de verkiezingsdag en de bepalingen die betrekking hebben op de periode na de verkiezingsdag.

Hierna volgen de voornaamste wijzigingen en initiatieven.

1. Elektronisch stemmen is de algemene regel

Er wordt bepaald dat het stelsysteem dat in principe wordt gebruikt het elektronisch stemmen is. Als veiligheidsmaatregel en ter compensatie van mogelijke onvoorziene gebeurtenissen kan de Regering echter in uitzonderlijke gevallen besluiten papieren stembiljetten te gebruiken als het onmogelijk is elektronisch te stemmen. Bijvoorbeeld bij toevallig verlies van een groot aantal stemmachines in één of meer gemeenten, een te korte termijn voor de organisatie van de stemming na buitengewone verkiezingen, enz. In dat geval besluit de Regering, nadat zij heeft vastgesteld dat het onmogelijk is elektronisch te stemmen, dat de verkiezingen met papieren stembiljetten zullen plaatsvinden. **De algemene regel is dus elektronische stemming, maar de Regering kan beslissen verkiezingen met papieren stembiljetten te organiseren wanneer het onmogelijk is om elektronisch te stemmen** (artikel 2, § 2, van het NBGKWB).

2. De elektronische en gecentraliseerde kiezerslijst

Artikel 14, derde lid, van het NBGKWB bepaalt dat *“de Regering kan beslissen de kiezerslijst elektronisch en gecentraliseerd ter beschikking te stellen van de gemeente. In dat geval stelt ze een verantwoordelijke aan.”*

Deze beslissing tot terbeschikkingstelling is opgenomen in het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 25 april 2024 betreffende de elektronische en gecentraliseerde kiezerslijst (BS 7 mei 2024).

Dankzij een centrale kiezerslijst zullen, via een systeem ADELE genaamd, de kiezers aangestipt worden wanneer zij zich aanbieden in het stembureau. Doordat kiezers elektronisch worden geregistreerd op het moment dat ze zich in het stembureau aanbieden is het niet meer nodig om twee papieren aanstiplijsten te houden om het respecteren van de stemplicht vast te stellen, wat een vlottere doorstroming in het stembureau mogelijk maakt.

Bovendien maakt deze gecentraliseerde elektronische aanstiplijst het mogelijk de processen-verbaal van de stembureaus (formulier R3) en een aantal formulieren te digitaliseren (formulieren R4, R5, R6, R7¹) waardoor er veel papier zal worden uitgespaard. Tevens valt op die manier de overdracht van fysieke documenten weg. Dat brengt een aanzienlijke vereenvoudiging met zich mee in het voorbereidend werk van een gemeente en de taken en verantwoordelijkheden van de voorzitters van de stembureaus.

¹ R4: Lijst voor de betaling van het presentiegeld aan de leden van het stembureau

R5: Opgave van de op de kiezerslijsten voorkomende kiezers die niet aan de verkiezing hebben deel genomen

R6: Opgave van de kiezers die tot de stemming werden toegelaten, ofschoon niet ingeschreven op de kiezerslijsten van het stembureau

R7: Lijst van de afwezige bijzitters

Artikel 11 van het NBGKWB bepaalt dat voor elke persoon die voldoet aan de kiesbevoegdheidsvoorwaarden, de kiezerslijst, de naam, de voornamen, de geboortedatum, het identificatienummer zoals bedoeld in artikel 2, § 3, van de wet van 8 augustus 1983 tot regeling van een Rijksregister van de natuurlijke personen en de hoofdverblijfplaats vermeldt. Dit artikel bepaalt ook dat de kiezerslijst volgens een nummering wordt opgemaakt. Dit is in praktijk het nummer dat op de oproepingsbrief zal worden vermeld. Elke kiezer in het Gewest krijgt een uniek nummer toegewezen. Deze gegevens zullen worden beheerd in het systeem ADELE.

Zoals reeds voordien vermeld, laat ADELE niet enkel toe de kiezerslijst te beheren, doch ook de al dan niet aanwezigheid van de leden van de stembureaus, de vergoedingsformulieren voor de leden van de stembureaus, de aanstiplijst en de controle op de volmachten (volmachtkrijger en volmachtgever worden geregistreerd). Op de gecentraliseerde lijst wordt ook bijgehouden wie kandidaat is, aangezien kandidaten geen lid mogen zijn van een kiesbureau.

De specifieke kenmerken van ADELE en de precieze technische modaliteiten betreffende de werking van het platform dat de gecentraliseerde elektronische kiezerslijst beheert, zullen worden vastgelegd bij ministerieel besluit van 16 juli 2024 tot vaststelling van de werkwijze voor de elektronische en gecentraliseerde kiezerslijst.

3. Mogelijkheid tot het volledig elektronisch indienen van de kandidaturen.

Krachtens artikel 31 van het NBGKWB wordt het bericht dat ten minste drieëndertig dagen vóór de verkiezing wordt bekendgemaakt door de voorzitter van het hoofdbureau met vermelding van de plaats, de dagen en tijdstippen waarop de voorzitter van het hoofdbureau de voordrachten van kandidaten en aanwijzingen van getuigen in ontvangst zal nemen, nu gepubliceerd op de website van de gemeente.

Verder preciseert de bepaling dat de kandidaatstellingen kunnen worden ingediend:

- door middel van een **volledig elektronische procedure**; in dit geval zal het niet langer nodig zijn om naar het hoofdbureau te gaan om een kandidatenlijst in te dienen; enkel een elektronische indiening volstaat;
- **of via een procedure op papier**. In dit geval zal men zich, evenals in het verleden en op dezelfde data van de verkiezingskalender, fysiek naar het hoofdbureau moeten begeven om de kandidatenlijst in te dienen.

De indieners van de lijsten moeten kiezen voor één van deze twee methodes van indiening. **Een combinatie van beide is niet meer mogelijk.**

In dit stadium maakt de tekst de indiening van kandidaturen op volledig elektronische wijze mogelijk, terwijl de traditionele oplossingen voor burgers die geen toegang hebben tot elektronische middelen, gehandhaafd blijven.

De elektronische voordracht van kandidaten bij de gemeenteraadsverkiezingen gebeurt door middel van de **online computertoepassing** die door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ter beschikking wordt gesteld, MARTINE genaamd. Het webadres van deze computertoepassing wordt bekendgemaakt op de website <https://verkiezingen.brussels>.

Deze toepassing maakt zowel het gebruik van de elektronische handtekening van de kandidaten mogelijk als de lijststeun wanneer het uitredende verkozenen of kiezers betreft. Deze elektronische handtekening wordt gelijkgesteld aan een handtekening op papier.

Ontvangstbewijzen opgemaakt in MARTINE worden elektronisch bezorgd aan de lijstindieners.

Het gebruik van elektronische middelen biedt **vele voordelen**:

- de module voor de online indiening van kandidatenlijsten voert reeds bepaalde voorafgaande controles uit (bijvoorbeeld leeftijd van de kandidaten, pariteit van de lijst, enz.) waardoor de politieke partijen een eventuele afwijzing van de lijst kunnen vermijden door anticiperende maatregelen te nemen;
- doordat de kandidatenlijsten online worden ingediend, hoeven de hoofdbureaus geen gegevens in te voeren; Zo kunnen zij zich beter concentreren, fouten vermijden en de lijsten controleren;
- door de online indiening vermijden de politieke partijen onnodige verplaatsingen naar de verschillende hoofdbureaus;
- dankzij de toepassing kunnen kiezers deze lijst gemakkelijk online steunen; dit voorkomt een omslachtige verzameling van papieren handtekeningen (die niettemin mogelijk zal zijn, zelfs in het geval van online indiening).

Verder bepaalt het artikel dat het gemeentebestuur de nodige computers ter beschikking moet stellen van het hoofdbureau om de elektronische aanvraagprocedure mogelijk te maken.

De toepassing MARTINE wordt geregeld door het ministerieel besluit van 19 maart 2024 tot bepaling van de elektronische middelen die gebruikt worden voor de voordracht en bewilliging van kandidaten bij de gemeenteraadsverkiezingen, voor de aflevering van het ontvangstbewijs alsook voor de elektronische ondertekening van de processen-verbaal van de hoofdbureaus (BS 25 maart 2024).

Voor wie de voordrachten nog op papier wil indienen, zijn de formulieren (C1, C2, C3 en C4) beschikbaar als bijlage bij besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 28 maart 2024 betreffende de voordracht en bewilliging van kandidaten bij de gemeenteraadsverkiezingen (BS 11 april 2024-Erratum BS 22 mei 2024) of op aanvraag via het contactformulier op de voormelde verkiezingswebsite: <https://verkiezingen.brussels>

4. Enkele wijzigingen betreffende de voordracht van kandidaten (art. 33 van het NBGKWB)

- Er wordt verduidelijkt dat de ondertekenende kiezers of de aftredende gemeenteraadsleden, door een ondersteuning voor een voordrachtsakte te ondertekenen, verklaren de kandidatenlijst te steunen, waarvan zij kennis genomen hebben van het letterwoord, het aantal kandidaten en de identiteit van de kandidaten. De ondersteuning betreft immers een kandidatenlijst en niet eender welke politieke formatie. De bepaling betekent op dit punt een bewustwording voor de ondertekenaars van de betekenis van hun handtekening.
- Bij de controle van de lijstondersteuning door de gemeenten wordt **zowel de hoedanigheid van de kiezer als de handtekening van de kiezer gecontroleerd**, teneinde eventuele pogingen tot fraude te vermijden.
- Er wordt verduidelijkt dat **het verbod om meer dan één voordrachtsakte voor dezelfde verkiezing te ondertekenen niet alleen een kiezer geldt, maar ook het aftredend gemeenteraadslid**.
- Om redenen van bescherming van persoonsgegevens is het **niet nodig het geslacht van een voordragende kiezer te kennen**: de andere gegevens betreffende deze kiezer volstaan om hem te identificeren (het formulier werd in deze zin aangepast).
- Er wordt ook gepreciseerd dat een **kandidaat**, zodra de voordrachtsakte aan de voorzitter van het hoofdbureau is overhandigd en vóór de definitieve afsluiting, **zich alleen kan terugtrekken met instemming van alle medekandidaten en alle ondertekenaars van de lijst**.

5. Invoering van de functie van een “gemeentelijke coördinator”

Artikel 19 van het NBGKWB introduceert een nieuwe speler in het verkiezingsproces, namelijk de "gemeentelijke coördinator" die het **contactpunt voor de gewestelijke administratie en de kiesbureaus is.**

Deze rol van gemeentelijke coördinator heeft tot doel een betere coördinatie en effectieve communicatie te verzekeren tussen de regionale administratie en de stembureaus.

De gemeentelijke coördinator wordt zes maanden voor de verkiezingsdag aangewezen uit het personeel van de gemeentelijke administratie. Alle gemeentelijke coördinatoren werden aangewezen voor de verkiezingen van oktober 2024.

6. Wijzigingen betreffende de leden van de kiesbureaus

a) De hoofdbureaus

- de vereiste van **“te kunnen lezen en schrijven”** voor de bijzitters en plaatsvervangende bijzitters van de hoofdbureaus wordt geschrapt uit de bepaling aangezien dit onmogelijk te controleren is.
- de voorzitter van het hoofdbureau kan voortaan zijn **secretaris aanwijzen onder alle burgers die gewoonweg de hoedanigheid van kiezer hebben** (art. 18, §1, van het NBGKWB). Zijn keuze is niet langer beperkt tot de kiezers in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Hij heeft dus de mogelijkheid om zijn secretaris te kiezen uit de kiezers van een ander gewest. In tegenstelling tot wat voorzien is voor de aanstelling van de secretaris van het bureau, blijft het territoriale criterium behouden voor de aanwijzing van de bijzitters van dit bureau, die noodzakelijkerwijs gemeenteraadskiezers moeten zijn.
- Tot slot worden enkele verduidelijkingen aangebracht om aan te geven welke personen worden aangewezen als voorzitter van het hoofdbureau (art. 18, § 2, van het NBGKWB):
 - o voor de Stad Brussel wordt het hoofdbureau gezamenlijk voorgezeten door de Franstalige en Nederlandstalige voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg of, bij zijn ontstentenis, door de magistraat die hem vervangt.
 - o In de gemeenten die hoofdplaats zijn van een gerechtelijk kanton, wordt het hoofdbureau voorgezeten door de vrederechter of, bij zijn ontstentenis, door één van zijn plaatsvervangers naar dienstouderdom.
 - o voor gemeenten die geen hoofdplaats zijn van een gerechtelijk kanton wordt de lijst van beroepen waaronder de voorzitter van het hoofdbureau kan worden aangewezen herleid tot gereguleerde juridische functies. Bovendien is de voorkeursvolgorde van de beroepen voor de aanwijzingen geschrapt.

b) De stembureaus

- Net zoals voor de bijzitters en plaatsvervangende bijzitters van de hoofdbureaus, wordt de **vereiste van “kunnen lezen en schrijven” voor de voorzitters van de stembureaus** ook geschrapt uit de bepaling aangezien dit ook hier onmogelijk te controleren is.
- De functie van **adjunct-secretaris** wordt **geschrapt**.
- De lijst van de beroepen die dient als referentie voor de aanwijzing als voorzitter en bijzitter van een stembureau wordt bijgewerkt, en de voorkeursvolgorde onder deze beroepen voor de aanwijzing werd geschrapt: de beoefenaars van de desbetreffende beroepen zijn allen in staat om

een kiesbureau te beheren en er moet geen prioriteit aan het ene of het andere beroep gegeven worden, wat bovendien de aanwijzing die door voorzitters van de hoofdbureaus gebeurt, vergemakkelijkt (art. 21 van het NBGKWB). Aan deze lijst worden ook gereguleerde beroepen toegevoegd naar analogie met artikel 95 van het federaal Kieswetboek.

- Wat het personeel van de Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten betreft, werd de beperking tot houders van functies van niveau A en niveau B opgeheven om in overeenstemming te zijn met artikel 95 van het federaal Kieswetboek zoals dat werd aangepast.
- Het NBGKWB bepaalt dus dat de leden van de stembureaus willekeurig worden aangewezen. Indien de voorzitter in deze context echter moeilijkheden ondervindt en dit het goede verloop van de stemming in het gedrang brengt, kan hij met voldoende motivatie overgaan tot aanwijzing zonder dat de willekeur wordt gegarandeerd.
- Het NBGKWB schrapt ook de minimumgrens van personen die deel uitmaken van het reservepool van voorzitters van stembureaus, namelijk *“een reserve van de plaatsvervangende voorzitters gevormd overeenkomstig minstens één vijfde van het aantal stemlokalen”*, die als onrealistisch werd beschouwd. **Voortaan kan de voorzitter van het hoofdbureau zelfstandig te beslissen hoeveel plaatsvervangers de reserve moet vormen, wat een grotere flexibiliteit in het aanwijzingsproces mogelijk maakt** (art. 23 van het NBGKWB).
- Indien op de dag van de verkiezingen, wegens overmacht, geen enkele van de in het stembureau aanwezige personen die in artikel 23 van het NBGKWB verplichte opleiding heeft gevolgd, wordt een plaatsvervangend voorzitter die deze opleiding wel heeft gevolgd, aangesteld bij het stembureau door de voorzitter van het stembureau of de gemeentelijke coördinator.

7. Procedure voor het vormen en het openen van de stembureaus.

- De **procedure voor het vormen van een stembureau** wordt aangepast om ervoor te zorgen dat het bureau om 8 uur 's morgens operationeel is. Zo kan het stembureau onmiddellijk, vanaf 7.00 uur, worden ingericht als naast de voorzitter en de secretaris ten minste vier van de opgeroepen personen aanwezig zijn en moet de vorming van het stembureau in ieder geval uiterlijk om 7.45 uur plaatsvinden (artikel 26 van het NBGKWB).
- Indien er om 7.45 uur geen voldoende aantal opgeroepen bijzitters zijn, kan de voorzitter van het stembureau bovendien een beroep doen op de bijzitters die in een stembureau van hetzelfde centrum opgeroepen zijn en die niet gekozen zijn.
- **Om de opening van de stembureaus om 8.00 uur te garanderen** wordt de procedure betreffende het opstarten van het stembureau gewijzigd in de zin dat de voorzitter en secretaris de stemmachines in werking mogen stellen als er ten minste twee bijzitters aanwezig zijn.
- Bovendien worden **de teststemmen afgeschaft**, waardoor het proces wordt vereenvoudigd. Om te vermijden dat deze teststemmen foutief meegeteld worden, zullen **de leden van het stembureau voortaan- vóór de opening van het bureau - de inhoud van hun eigen stem controleren** door de op het stembiljet afgedrukte barcode te scannen op de stemcomputer met handscanner, zodat de stem op het scherm van deze stemcomputer wordt weergegeven.

8. Teruggenomen stembiljetten en verboden stemmen

De ervaring met vorige verkiezingen heeft geleerd dat het verschil in betekenis tussen de termen **“geannuleerde stembiljetten”** en **“ongeldig verklaarde stembiljetten”** door de leden van de stembureaus niet noodzakelijk werd opgemerkt en dat op de verkiezingsdag, in de drukte van het

bureau, stembiljetten van de ene of de andere categorie door elkaar werden gehaald, terwijl het onderscheid tussen deze twee soorten stembiljetten van fundamenteel belang is. In het geval van geannuleerde stembiljetten heeft de kiezer immers uiteindelijk een stem uitgebracht die door de stembus is geteld, terwijl in het geval van ongeldig verklaarde stembiljetten de kiezer vanwege zijn houding uiteindelijk geen stem heeft uitgebracht.

Daarom worden de termen “geannuleerde stem” en “ongeldig verklaarde stembiljetten” gewijzigd in respectievelijk “teruggenomen stembiljetten” en “verboden stemmen”.

De term “teruggenomen stembiljetten” wordt gebruikt in de gevallen waarin de kiezer, om de in artikel 65, § 2 van het NBGKWB opgenomen redenen, zijn stem kan herhalen, zolang deze nog niet door de stembus is geregistreerd.

De term “verboden stemmen” wordt gebruikt in gevallen waarin het stembiljet is teruggenomen en de voorzitter de kiezer het recht heeft ontzegd om opnieuw te stemmen. Deze gevallen zijn beperkt en doen zich enkel voor wanneer het stembiljet van de kiezer voor een tweede keer wordt teruggenomen door de voorzitter.

De voorzitter van het stembureau neemt het stembiljet van een kiezer in de **volgende vier gevallen** terug:

- als de barcode niet gelezen kan worden door de elektronische stembus of de visualisatiescanner;
- als het stembiljet is beschadigd;
- wanneer de kiezer zijn stembiljet toont met de bedoeling zijn uitgebrachte stem bekend te maken;
- op uitdrukkelijk verzoek van de kiezer.

In voormelde gevallen schrijft de voorzitter onmiddellijk “teruggenomen stembiljet” op het teruggenomen stembiljet en krijgt de kiezer een andere chipkaart waarmee hij opnieuw zijn stem kan uitbrengen. Het teruggenomen stembiljet wordt in een enveloppe met de teruggenomen stembiljetten gestoken.

De voorzitter verbiedt de kiezer zijn stem uit te brengen:

- indien het stembiljet door de kiezer opzettelijk een tweede maal wordt beschadigd;
- of indien de kiezer zijn stem opzettelijk een tweede maal toont.

Aleen in deze twee specifieke gevallen van recidive wordt het stembiljet teruggenomen en in de enveloppe “Verboden stemmen” gestopt en mag de kiezer, hoewel aanwezig, geen stem uitbrengen.

9. Wijzigingen betreffende de oproepingsbrief

Artikel 29 van het NBGKWB brengt enkele wijzigingen aan in de oproepingsbrief:

- De **verklarende brochure** die bij de oproepingsbrief wordt gevoegd, **wordt afgeschaft**. Deze brochure, geïntroduceerd in 2006, veroorzaakte hoge kosten en was tevens slecht leesbaar voor de kiezers. De bedoeling is nu om de te informeren over het verkiezingsproces via andere, geschiktere communicatiekanalen (gewestelijke verkiezingswebsites, brochures in samenwerking met verenigingen en de gemeenten, radio en televisie, enz.).
- Kiezers die hun oproepingsbrief niet hebben ontvangen, kunnen voortaan **tot het einde van de stemming afhalen bij het gemeentebestuur**, en dus niet enkel tot ‘s middags op de dag van de verkiezingen.

- In de oproepingsbrief worden de **volgende vermeldingen geschrapt** daar ze geen praktische relevantie hebben: het geslacht van de kiezer, de naam van de echtgeno(o)t(e), de verwijzing naar artikel 33, § 7, vijfde lid van het NBGKWB betreffende het feit dat vanaf de éénendertigste dag na de datum van de verkiezingen de verklaringen betreffende de verkiezingsuitgaven bij de griffie van de rechtbank van Eerste aanleg kunnen worden geraadpleegd door alle kiezers in de kieskring. Deze informatie op de achterkant van de oproepingsbrief maakt deze onleesbaar, en het is de vraag of de informatie daar relevant is. De informatie is elders te vinden, met name op de gewestelijke verkiezingswebsite.

De modaliteiten ter zake zijn opgenomen in het ministerieel besluit van 8 februari 2024 tot vaststelling van het model van de oproepingsbrieven voor de gemeenteraadsverkiezingen (BS 22 februari 2024).

10. Oproepingsbericht

Een oproepingsbericht moet ten minste twintig dagen voor de verkiezing in de gemeente worden gepubliceerd. In het NBGKWB (art. 29, derde lid) wordt gepreciseerd dat dit bericht tevens moet worden gepubliceerd in het gemeentelijk informatieblad (indien er één bestaat) en op de gemeentelijke website, naast de gebruikelijke aanplakking in de gemeente.

Het bericht moet de dag van de verkiezingen, het aantal te verdelen zetels en de openings- en sluitingstijd van de stemming bevatten, alsook:

- de voorwaarden voor terugbetaling van de verplaatsingskosten;
- het feit dat een kiezer volmacht om te stemmen kan verlenen tegen de voorwaarden van artikel 59 van het NBGKWB;
- de tekst van artikel 59 van het NBGKWB betreffende het stemmen bij volmacht;
- de tekst van artikel 33, § 7, vijfde lid, van het NBGKWB betreffende het feit dat vanaf de eenendertigste dag na de datum van de verkiezingen de verklaringen inzake de verkiezingsuitgaven op de griffie van de rechtbank van eerste aanleg kunnen worden geraadpleegd door alle kiezers van de kieskring.

11. Stemmen bij volmacht

Kiezers die niet in staat zijn om persoonlijk aanwezig te zijn in het stembureau op de dag van de stemming (de volmachtgever) kunnen een andere kiezer in een Belgische gemeente vragen om in hun plaats te stemmen (de volmachtkrijger), bij volmacht. Het systeem van stemmen bij volmacht is opgenomen in artikel 59 van het NBGKWB.

Het NBGKWB hervormt de procedure om te stemmen bij volmacht om deze te harmoniseren met de procedure die wordt gebruikt voor de andere verkiezingen georganiseerd door de federale overheid. Om deze reden is artikel 59 van het NBGKWB volledig identiek aan artikel 147bis van het federale Kieswetboek.

De vroegere regeling in het vroegere Brussels Gemeentelijk Kieswetboek, die voorzag in een volmachtformulier waaraan een attest moet worden gehecht betreffende de reden van de afwezigheid van de volmachtgever bij de stemming (werk, ziekte, studie, enz.), wordt afgeschaft en vanaf nu zal er **één enkel formulier** gebruikt worden dat de **gegevens van de volmachtgever en de volmachtkrijger** bevat, alsmede de **verantwoording van de afwezigheid door de bevoegde autoriteit/instelling**.

Het gebruik van dit ene formulier, dat ook de verantwoording van de afwezigheid door de autoriteit/instelling bevat, moet het mogelijk maken te voorkomen dat een groot aantal bewijsstukken voor afwezigheid wordt opgesteld door bedrijven of artsen, om fraude te voorkomen (zoals vroeger het geval was). Via het gebruik van het unieke formulier moeten de volmachtgever en diegene die de

afwezigheid verantwoordt, het belang van de stemming bij volmacht begrijpen en moet vermeden worden dat dit gebanaliseerd wordt. Het principe is dat men zich persoonlijk naar het stembureau begeeft om zijn stem uit te brengen en van een volmacht moet alleen gebruik worden gemaakt indien het absoluut onmogelijk is om aan deze plicht (en dit recht) te voldoen.

Het unieke formulier impliceert eveneens een vereenvoudiging voor het stembureau, dat niet langer diverse documenten zal moeten verifiëren.

Artikel 59 verduidelijkt ook de **volgorde van stemmen van de volmachtkrijger**. De volmachtkrijger moet eerst zelf stemmen in zijn eigen stembureau. Vervolgens brengt hij/zij een stem uit in het stembureau van de volmachtgever.

In geval van een gecentraliseerde aanstipping van de kiezers, indien de volmachtgever en de de volmachtkrijger kiezers van dezelfde gemeente zijn, kan de volmachtkrijger stemmen in het stembureau dat hem is toegewezen of in het stembureau dat toegewezen is aan de volmachtgever, zowel voor zichzelf als voor de volmachtgever.

Op de dag van de stemming moet de volmachtkrijger, om de volmacht te kunnen uitoefenen, **in het bezit zijn van:**

- het ingevuld volmachtformulier dat aan de voorzitter van het stembureau zal worden afgegeven;
- zijn/haar identiteitskaart;
- zijn/haar oproepingsbrief, die zal worden afgestempeld met "heeft bij volmacht gestemd".

Het is mogelijk om een volmacht te geven **aan om het even welke kiezer**. Een kiezer kan **slechts één volmacht** uitoefenen. Het volstaat dat hij gemeentekiezer is in eender welke Belgische gemeente.

De stemming bij volmacht is enkel toegestaan voor de redenen opgesomd in artikel 59 van het NBGKWB. Zoals hiervoor vermeld, moeten de redenen voor de volmacht op het volmachtformulier worden geattesteerd.

Kiezers die een volmacht geven omwille van een verblijf in het buitenland (vakantie), maar niet over bewijsstukken bezitten moeten altijd een **verklaring op erewoord** ondertekenen. Hetzelfde geldt voor kiezers die niet naar het stembureau kunnen komen omwille van een activiteit als zelfstandige (zie artikel, 59, § 1, 3° en 7°).

Er kan enkel een volmacht gegeven worden in onderstaande gevallen:

(voor de redenen 1, 2, 4, 5 en 6 kan de onmogelijkheid voor de kiezer om zich aan te bieden bij het stembureau vastgesteld worden tot op de dag van de verkiezingen; voor de redenen 3 en 7 moet deze onmogelijkheid vastgesteld worden ten laatste op de dag vóór de verkiezingen)

1. de kiezer die wegens ziekte of handicap niet in staat is om zich naar het stembureau te begeven of er naartoe gevoerd te worden;
2. de kiezer die om beroepsredenen:
 - in het buitenland is opgehouden, alsook de leden van zijn gezin die bij hem verblijven;
 - op de dag van de stemming in het Koninkrijk is, maar in de onmogelijkheid verkeert zich in het stembureau te melden;
3. de kiezer die een activiteit als zelfstandige uitoefent en zich wegens die activiteit niet in het stembureau kan melden;
4. de kiezer die op de dag van de stemming, ten gevolge van een rechterlijke maatregel, in een toestand van vrijheidsberoving verkeert;

5. de kiezer die, wegens zijn deelname aan een activiteit naar aanleiding van zijn vrijheid om zijn godsdienst te belijden of zijn overtuiging tot uiting te brengen, in de onmogelijkheid verkeert zich in het stembureau te melden;
6. de student die zich, om studieredenen, in de onmogelijkheid bevindt zich in het stembureau te melden;
7. de kiezer die, om andere dan de voormelde redenen, op de dag van de stemming van zijn woonplaats afwezig is wegens een tijdelijk verblijf in het buitenland en zich bijgevolg in de onmogelijkheid bevindt om zich in het stembureau te melden.

De redenen voor de volmacht moeten op het volmachtformulier worden geattesteerd:

1. een arts vermeldt op het attest dat de kiezer die wegens ziekte of handicap niet in staat is om zich naar het stembureau te begeven of er naartoe gevoerd te worden;
2. de werkgever attesteert op het formulier dat de kiezer om beroepsredenen in de onmogelijkheid verkeert om zich in het stembureau te melden. Indien de kiezer in het buitenland verblijft, attesteer hij deze onmogelijk voor de leden van het zijn/haar gezin;
3. de burgemeester van de woonplaats of zijn afgevaardigde vermeldt op het volmachtformulier, op voorwaarde dat de kiezer zijn ondernemingsnummer voorlegt en een verklaring op erewoord indient, dat de kiezer niet naar het stembureau kan komen, omwille van zijn activiteit als zelfstandige;
4. de directie van de penitentiaire instelling waar de kiezer verblijft, vermeldt op het formulier dat de kiezer die op de dag van de stemming, in een toestand van vrijheidsberoving verkeert;
5. de organisator van de religieuze activiteit of activiteit om een overtuiging tot uiting te brengen attesteert dat de kiezer omwille van de deelname aan een activiteit naar aanleiding van zijn vrijheid om zijn godsdienst te belijden of zijn overtuiging tot uiting te brengen, in de onmogelijkheid verkeert zich in het stembureau te melden;
6. de directie van de onderwijsinstelling attesteert op het volmachtformulier dat de student, omwille van studieredenen, zich in de in de onmogelijkheid bevindt zich in het stembureau te melden;
7. de burgemeester of zijn afgevaardigde vermeldt dat de kiezer zich op de dag van de stemming wegens een tijdelijk verblijf in het buitenland in de onmogelijkheid bevindt om zich in het stembureau te melden, op voorwaarde dat de kiezer de nodige bewijsstukken voorlegt of op basis van een verklaring op erewoord als de kiezer een dergelijk bewijsstuk niet kan voorleggen.

Het volmachtformulier wordt door de volmachtgever en de volmachtkrijger ondertekend. Het wordt ook ondertekend door de persoon die verklaart dat de kiezer niet naar het stembureau kan komen.

Het volmachtformulier en het formulier voor de verklaring op erewoord zijn vastgesteld bij **ministerieel besluit van 5 februari 2024 tot vaststelling van het model van het volmachtformulier en het formulier voor de verklaring op erewoord voor de gemeenteraadsverkiezingen (BS 12 februari 2024)**.

12. De verplichtingen en prerogatieven van de getuigen van de partijen in de stembureaus

Met het oog op verduidelijking van hun verplichtingen en prerogatieven, verduidelijkt artikel 39 van het NBGKWB dat getuigen **niet kunnen worden toegelaten tot andere bureaus dan dat waaraan zij zijn toegewezen.**

Ze hebben echter nu de **mogelijkheid om hun handtekeningen** aan te brengen op de sluiting van de omslagen die respectievelijk **het proces-verbaal** van het bureau, de verschillende stembiljetten en de tabellen met de resultaten bevatten.

13. Verbeterings- of aanvullingsakte

De redenen die de indiening van een verbeterings- of aanvullingsakte kunnen verantwoorden, worden de volgende twee gevallen toegevoegd (art. 44 van het NBGKWB):

- een kandidaat trekt zijn kandidaatstelling geldig in tussen de voorlopige en definitieve afsluiting van de kandidatenlijst (d.w.z. met de instemming van de ondertekenaars van de akte en van al zijn medekandidaten);
- een kandidaat overlijdt na het voorlopig afsluiten.

Er wordt verduidelijkt dat in deze twee nieuwe gevallen de verbeteringsakte ook de naam van een nieuwe kandidaat kan bevatten.

14. Aanplakking kiezerslijsten en kandidatenlijsten

Het NBGKWB voorziet enkele kleine wijzigingen met betrekking tot inrichtingen van de stemlokalen.

Zo wordt in artikel 56 van het NBGKWB nu bepaald dat de **aanplakking van de kandidatenlijsten voorzien is in het wachtlokaal en niet meer in het stembureau**. Hier heeft de kiezer nog tijd om de namen en nummers van de lijsten en het volgnummer van de kandidaten te controleren en zijn stem voor te bereiden. Eenmaal in het stembureau vindt het verkiezingsproces plaats en heeft de kiezer niet langer de mogelijkheid deze aanplakking te raadplegen.

Aangezien de **kiezerslijst** door het publiek kan worden geraadpleegd op het gemeentebestuur, zodra deze is opgesteld, wordt de **aanplakking ervan het wachtlokaal van het stembureau geschrapt**.

In artikel 57 van het NBGKWB wordt bepaald dat de **volgende personen worden toegelaten tot de stemlokalen op de dag van de verkiezingen**: de deskundigen die het Parlement aanwijst overeenkomstig artikel 4 van het NBGKWB, de personen belast met het leveren van technische bijstand evenals de waarnemers.

15. De uitgaven voor de organisatie van de verkiezingen (artikel 6 van het NBGKWB)

Er is geen wijziging in de verdeling van de uitgaven voor de organisatie van de verkiezingen, maar er worden een aantal zaken verduidelijkt:

- **om in aanmerking te komen voor terugbetaling van reiskosten, de kiezer in de registers van een Belgische gemeente moet zijn ingeschreven**. Aan de voorwaarde van inschrijving in het bevolkingsregister van de gemeente moet immers zijn voldaan op het tijdstip waarop de kiezerslijst wordt vastgesteld. Het is dus in principe mogelijk dat tussen de datum waarop de lijst wordt opgesteld en de datum van de verkiezingen, een persoon die op de kiezerslijst staat ingeschreven, buiten het Belgische grondgebied gaat wonen en besluit zich te verplaatsen om te gaan stemmen. In dat geval worden de reiskosten niet vergoed.
- de **elektronische stembussen**, die een integraal onderdeel uitmaken van het elektronisch stembestelsysteem dat werd aangekocht door het Gewest, wordt **kosteloos ter beschikking wordt gesteld van de gemeenten**.
- naar analogie met de papieren stemming, wordt het **stempapier** dat de uitgifte van stembiljetten toelaat in het kader van de elektronische stemming met papieren bewijs, **gedragen worden door het Gewest**.

Volgende besluiten zijn ter zake van toepassing:

- Koninklijk besluit van 27 augustus 1982 betreffende de terugbetaling van reiskosten aan sommige kiezers, zoals gewijzigd door het besluit van de Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 20 juli 2006;

- Omzendbrief van 6 juli 2018 betreffende de terugbetaling van de reiskosten aan sommige kiezers;
- Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 30 maart 2006 tot vaststelling van het bedrag van het presentiegeld en de reisvergoeding van de leden van de kiesbureaus voor de gemeenteraadsverkiezingen;
- Ministerieel Besluit van 3 mei 2024 betreffende de verzekering zoals voorzien in artikel 6 van het Nieuw Brussels Gemeentelijk Kieswetboek.

De bepalingen in deze voormelde wetgevende teksten blijven onveranderd ten opzichte van 2018.

Zoals in 2006, 2012 en 2018, heeft het Gewest een verzekeringspolis afgesloten voor rekening van de gemeenten teneinde de leden van de kiesbureaus te verzekeren in de uitoefening van hun opdracht. Het Gewest zal nadien bij iedere gemeente haar aandeel terugvorderen pro rata van het aantal ingeschreven kiezers.

16. Schrapping van de term "logo"

Enkel het gebruik van een letterwoord (= het acroniem van een politieke formatie, dactylografisch weergegeven) is voortaan toegestaan om politieke partijen op de stembiljetten of de stemschermen te vertegenwoordigen. Een logo is een grafische weergave van het letterwoord.

17. Een aantal wijzigingen betreffende de kiezerslijst

a) Het opstellen van de lijst

Het opstellen van de kiezerslijst ondergaat enkele wijzigingen (art. 11 van het NBGKWB):

- Het college van burgemeesters en schepenen vraagt, met het oog op de opmaak van de kiezerslijst, de federale overheidsdienst Binnenlandse Zaken om haar kosteloos de gegevens te bezorgen van personen die op de datum van de verkiezing, de hoedanigheid van kiezer zullen hebben.
- Er worden aanpassingen aangebracht aan de informatie die in de kiezerslijst is opgenomen. De vermelding van het geslacht wordt geschrapt, evenals de aanduiding van de nationaliteit en de letters "C" en "E", aangezien in Brussel alleen gemeenteraadsverkiezingen worden gehouden. Het is daarom niet nodig om kiezers te onderscheiden op basis van het al dan niet hebben van stemrecht bij provincieraadsverkiezingen. Daarentegen worden de geboortedatum en het rijksregisternummer als belangrijk beschouwd voor de identificatie van kiezers en blijven deze behouden.
- Bovendien specificeert het NBGKWB nu het tijdstip van vernietiging van de gegevens, verstrekt door FOD Binnenlandse Zaken, zodra de verkiezing definitief geldig is verklaard of geannuleerd is.

b) Het raadplegen van de lijst

Er worden ook enkele wijzigingen aangebracht met betrekking tot het raadplegen van deze lijst (art. 11 van het NBGKWB):

- Burgers kunnen voortaan enkel hun eigen persoonsgegevens raadplegen om de juistheid ervan te verifiëren.
- Het college van burgemeester en schepenen moet de burgers ervan in kennis stellen dat eenieder zich tot de twaalfde dag vóór de verkiezingsdag tijdens de diensturen tot de gemeente kan wenden

om na te gaan of hij correct op de kiezerslijst is ingeschreven. Er wordt nu bepaald dat dit bericht, naast de bekendmaking via bericht in de gebruikelijke vorm, op de website van de gemeente moet worden bekendgemaakt.

c) **Bezwaar betreffende de kiezerslijst**

De enige wijziging met betrekking tot bezwaren betreffende de lijst bestaat uit een verduidelijking dat de rol van de bezwaren wordt gepubliceerd op de website van de gemeente, naast de aanplakking op het gemeentebestuur (art. 12 van het NBGKWB).

d) **De afgifte van de kiezerslijst**

Krachtens artikel 13 van het Nieuw Brussels Gemeentelijk Kieswetboek verstrekt het college van burgemeester en schepenen of de door hem aangeduide ambtenaar kosteloos een elektronisch afschrift van de kiezerslijst aan de personen die daartoe een schriftelijk verzoek indienen en die er zich schriftelijk toe verbinden om een lijst van kandidaten voor de gemeenteraadsverkiezingen in te dienen. Ook iedere persoon die als kandidaat voorkomt op een akte van voordracht ingediend met het oog op de verkiezing, kan een elektronisch afschrift van de kiezerslijst krijgen.

De term "politieke partijen" werd geschrapt, alsook de eis om de aanvragen bij aangetekende zending te richten en de verbintenis om tijdens de verkiezingen en gedurende de legislatuur de beginselen van de democratie van een rechtsstaat alsmede de rechten en vrijheden ingeschreven in de Grondwet, in het Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden van 4 november 1950 en het Internationaal Verdrag van 19 december 1966 inzake Burgerrechten en Politieke Rechten, na te leven.

Door de grotere vertrouwdheid met digitale bestanden, de algemeen toegenomen gebruiksvriendelijkheid en om budgettaire redenen, volstaat het om te voorzien dat de verzoeker één elektronisch exemplaar van de kiezerslijst krijgt.

Om conform te zijn met de privacywetgeving (GDPR):

- mogen de lijsten enkel gebruikt worden voor verkiezingsdoeleinden;
- mogen de lijsten enkel gebruikt worden vanaf de verstrekking tot de verkiezingsdag zelf en niet erna;
- mogen de gegevens niet meegedeeld worden aan derden;
- moeten lijsten ten laatste de dag na de verkiezingen gewist of vernietigd worden.

De persoon die de kiezerslijsten heeft opgevraagd, is verantwoordelijk voormelde verplichtingen na te leven.

Deze maatregelen zijn bedoeld om de gegevensbescherming van de kiezers te waarborgen.

De modaliteiten ter zake zijn opgenomen in de **omzendbrief van 13 mei 2024 betreffende de afgifte van afschriften van de kiezerslijst aan de kandidaten en aan de personen die er zich schriftelijk toe verbinden om een lijst van kandidaten voor de gemeenteraadsverkiezingen in te dienen (BS 18 juni 2024)**.

18. Bijstand bij het stemmen/personen met een handicap

Voor kiezers die vanwege een handicap niet alleen in het stembokje kunnen zijn of hun stem zelf kunnen uitbrengen, voorziet het NBGKWB in enkele kleine wijzigingen ten opzichte van de vorige wetgeving.

Om duidelijkheid te scheppen en om minder stigmatiserend te zijn, wordt het begrip "begeleiden of bijstaan" vervangen door "zich laten bijstaan door een persoon van zijn keuze" in artikel 70 van het NBGKWB.

In dat kader is er ook een omzendbrief (van 23 mei 2024) voor de gemeenten opgesteld betreffende de aanbevelingen om de toegang van personen met beperkte mobiliteit (PBM) en personen met een handicap tot de stembureaus te vergemakkelijken en om hun hiervoor de nodige bijstand te verlenen (BS 19 juni 2024).

Artikel 71 van het NBGKWB (i.v.m. met kiezers die moeilijkheden ondervinden bij het elektronisch stemmen) verduidelijkt nu dat de getuigen die door de kandidaten zijn aangewezen niet als begeleider kunnen optreden voor kiezers die moeilijkheden ondervinden bij het elektronisch stemmen.

19. Bekendmaking van de broncodes

De broncodes van de verkiezingssoftware niet vanaf hun erkenning worden bekendgemaakt maar binnen een termijn van 10 dagen volgend op de dag die is vastgesteld voor de verkiezingen, met het oog op grotere informaticaveiligheid (art. 3 van het NBGKWB).

20. Het college van deskundigen

Artikel 4 van het NBGKW verduidelijkt zonder grote wijzigingen de opdracht van het college van deskundigen. De controle door de deskundigen wordt uitgebreid tot de software die de elektronische aanstipping van de kiezers mogelijk maakt, voor zover daarvan gebruik wordt gemaakt.

De duur voor afgifte van het verslag van de deskundigen aan het Brussels Hoofdstedelijk Parlement wordt verlengd van 10 naar 15 dagen om de deskundigen meer tijd te geven om hun bevindingen en aanbevelingen op te stellen.

21. Verdeling van de kosten van IT-apparatuur

Artikel 5 van het NBGKW geeft verduidelijkingen over het beheer van elektronisch stemapparatuur. De verdeling van de kosten van de apparatuur wordt niet gewijzigd. Er wordt enkel gespecificeerd dat de vervanging van chipkaarten onder de verantwoordelijkheid van de gemeenten valt. De chipkaarten zijn een onlosmakelijk deel van het stelsysteem en de gemeenten moeten zorgen voor het behoud ervan.

Er wordt tevens verduidelijkt dat de kosten van herstel en vervanging pas ten laste komen van de gemeente bij aankoop van het materieel (en niet bij huur), hetzij door de gemeente, hetzij door het Gewest.

22. Proclamatie van de resultaten

Aangezien de bekendmaking van de resultaten automatisch gebeurt, hadden sommige voorzitters van de hoofdbureaus het gevoel dat dat zij de resultaten niet meer konden controleren.

Daarom voorziet artikel 102 van het NBGKWB om de voorzitter van een hoofdbureau de mogelijkheid (maar niet de verplichting) te geven de automatische bekendmaking van de laatste schijf van de resultaten uit te stellen indien hij controles of valideringen wenst uit te voeren en over te gaan tot de openbare afkondiging van de resultaten.

23. Vernietiging van de documenten

Artikel 104, § 2, tweede lid en § 3, van het NBGKWB bepaalt het volgende:

De stembiljetten worden vernietigd nadat de verkiezing definitief geldig of ongeldig verklaard is.

Volgende documenten worden vernietigd nadat er geen beroep meer mogelijk is tegen de geldigverklaring of nietigverklaring van de gemeenteraadsverkiezingen:

- 1° de processen-verbaal van de stembureaus;
- 2° de akten van voordracht en bewilliging van de kandidaten;
- 3° de volmachtformulieren;
- 4° de aanstiplijsten.

24. Nog enkele kleine wijzigingen betreffende de elektronische stemming

- In artikel 62 van het NBGKWB wordt verduidelijkt dat " Als de kiezer zijn stem zowel bovenaan de lijst als naast de naam van een of meer kandidaten aanbrengt, wordt de stem bovenaan de lijst beschouwd als zijnde van gener waarde en worden alleen de stemmen voor de kandidaten in aanmerking genomen ".
- Artikel 72 van het NBGKWB is aangevuld met een tweede lid dat de procedure bepaalt in geval van gecentraliseerde elektronische aanstipping: " In het geval van elektronische aanstipping van de kiezers zoals voorzien in artikel 14, derde lid, wordt de opstelling van de lijst van afwezige kiezers tijdens de stemming uitgevoerd op het niveau van het hoofdbureau dat de namen, voornamen, adressen en rijksregisternummers van de kiezers die niet aan de verkiezing hebben deelgenomen uitlicht in een afzonderlijk bestand met gebruikmaking van de daartoe door de Regering ter beschikking gestelde software".
- Artikel 78 van het NBGKWB vermeldt de documenten die de voorzitter van het stembureau aan de voorzitter van het hoofdstembureau moet overhandigen. Het neemt artikel 21, § 2 van de OES over maar voegt drie documenten toe (artikel 78, § 2, 4° tot 6° van de NBGKWB).

25. Vaststelling van de maximumbedragen van de verkiezingsuitgaven.

In toepassing van artikel 5 van de wet van 7 juli 1994 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven voor de verkiezing van de provincieraden, de gemeenteraden en de districtsraden en voor de rechtstreekse verkiezing van de raden voor maatschappelijk welzijn, zullen ten laatste op 3 september 2024 de maximaal toegelaten bedragen bekend gemaakt worden die zijn toegewezen voor de verkiezingspropaganda van de lijsten en kandidaten van de gemeenteraadsverkiezingen van 13 oktober 2024.

Met de meeste hoogachting,

De Minister belast met Plaatselijke Besturen,

Bernard CLERFAYT

